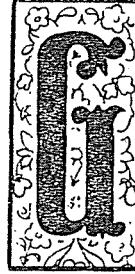

Mûsikî

Millî musikimizi çeşitlendirmek bakımından musikî kurumlarına düşen vazifeler nelerdir ve bu vazifeler nasıl yerine getirilecektir?

Edip ÖZİŞİK

RADYOLARIMIZ

enel olarak radyoların bir milletin kültür ve eğitiminde üzerine aldığı fevkalâde ehemmiyetli görevler yanında, radyo programlarında bizatihi musikinin - nisbet veya miktar itibariyle - tuttuğu müstesna mevki gözden uzak bulundurmamak lâzımdır. Her radyoda mutlaka yayının yarısından fazlasını musikiye ayrıldığı açıkça bilinmektedir.

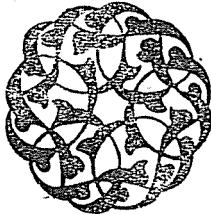
Musikiye böylesine büyük yer ve imkân veren radyolar için dikkat edilecek nokta; fonksiyonuna uygun, güzel ve iyi musikilere kapılarını açmak olacaktır. Güzel ve iyi vasıfları olmayan bir musikiye - çeşit bulunsun kabilinden ve sistemli bir ayırım yapmaksızın - kapılarını ardına kadar açan bir radyo; vazifesini su-istimal ve hattâ gâyesine ihanet etmiş sayılabilir. Radyonun «halka rağmen halk için» çalışan bir Kurum hüviyetinden asla ayrılmaması, yararlı ile yararsız lâyikiyle süzgeçten geçirebilmesi şarttır.

Acaba mevcut radyolarımız musiki bakımından halka karşı görevlerini başarabiliyorlar mı?

Burada, Türk musikisine veya Batı Musikisine nisbet ve miktar bakımından ayrılan saatlerin muhasebesini yapacak değiliz. Üzerinde durulması gerekli konu: sadece «kalite» konusudur. Kabul etmeliyiz ki radyolarımızda ne Türk musikisi, ne de Batı musikisi hususunda dörtbaşı mâmur, tatminkâr yayın yapıldığını kimse ileri süremez.

Ankara ve İstanbul'da kurulu iki büyük radyomuz da musiki yönünden esaslı tenkidlere hedef olmakta yarışmaktadırlar.

Aslında radyonun - bugünkü musikinin bir ekolü olmak sıfatıyla - musikinin gidişine tabiatile müessir olması lâzımgelmekte ise de maalesef tam bir adamsendecilik zihniyetinin ve bigânelik havasının hüküm sürmekte bulunduğu müşahede edilmek-

tedir. Geleneksel bir tutum yer etmediği gibi, o yandan veya bu yandan esen rüzgârlara tâbi olunarak musikiye belli bir istikamet verilmek yerine zikzak yaptırmak uygun görülmüştür. «Musikinın barometresi» de, «musikinın termometresi» de - asla bir istikrar kaydetmeksizin - mütemadiyen inmiş ve çıkmıştır.

Millî musikimiz dâvasında müsbet sonuçların alınması bakımından en esaslı kaynak hüviyetindeki radyonun verilmesi ve başarılı olduğu, olabildiği hususu daima şüphe ve tereddütle karşılanacak bir iddiadır.

Şurasını da belirtmek yerinde olur ki radyo; halkın istediğinden çok halkın özlediğini vermek durumundadır. Halkın istemediği ve özlemediği - bu itibarla ihtiyaç ve hasret duymadığı - bir musikiyi; mahiyeti asla mantığa gözülemeyecek bir inad ve ısrarla dinlemek külfetini yüklemek, kulaklarımıza ve ruhlarımıza eziyettir.

Dünyanın neresinde olursa olsun, bir müddet dinlenen bir radyonun milliyeti kendini belli edebilmelidir. Bu ise konuşma dili ile ve musiki dili ile ortaya çıkan bir keyfiyettir. Yalnız konuşma dili ile o radyonun milliyetinin anlaşılabilmesi asla önemli değildir. Kanaatimizce asılan bir radyonun musiki dili ile kendi milliyetini duyurabilmesidir.

Serd ettiğimiz şu mülâhazalardan sonra radyolarımızın musiki ile ilgili yayınları hakkındaki müşterek görüşlerimizi ve tavsiyelerimizi sıralayabiliriz:

1 — Radyo - millî bir Kurum olduğundan -musiki yayınlarında «millî musiki» mi zi birinci plâna alınmalıdır. Burada millî musikimiz deyince Türk veya Batı sistemlerine göre bestelenmiş musiki eserlerini birbirinden ayırmayarak küll halinde mütalea ediyoruz. Gerçekten de Türk veya Batı musiki sistemine göre beste-

lenmiş olsun, Türk Bestekârlarına ait eserlere «rûçhan hakkı» tanınmalıdır. Türk bestekârlık gücünü hem kendi milletimize, hem bütün dünyaya duyurabilmenin en kestirme yolu radyodur. İbda ve icra bakımından tamamen yabancı eserlerin başta edilecek Türk ibda veya icrası mahsulü eserleri ikinci plâna almak mânâsız bir kopyacılık ve aktarmacılıktan başka bir şey sayılamaz.

2 — Radyo, millî musikimizin çeşitlendirilmesinde - fikir ve tatbikat plânında - «önder» durumuna lâyık bir tutum göstermelidir.

Muhakkak ki millî olan - yâni ibda, icra ve sistem itibarile millî olan - musiki eserler üçüncü plâna alınmalıdır.

Buna göre:

İbdaı Türk, icrası Türk ve sistemi Batılı olan eserler ikinci plâna,

İbdaı yabancı, icrası Türk ve sistemi Batılı olan eserler üçüncü plâna alınmalıdır.

İbdaı yabancı, icrası yabancı ve sistemi Batılı olan eserler üçüncü plâna alınmıştır. Bu prensipten hareket etmeyen bir radyonun varlık sebebi kolayca anlaşılabilir.

Ancak istitraten arz edelim ki Batı sistemi deyimi hem sistemde, hem enstrümanlarda tamamen Batılı olma halini kastetmekte olup Türk Enstrümanlarının da katıldığı polifonik müzik yapan bir Türk Orkestrasının Batı sistemine bağlı sayılması kabule şayan değildir.

Polifonik Türk Musikisinin yayılması sadece radyonun elindedir. Radyo, polifonik Türk musikisi eserlerini daima teşvik etmeli, bol bol yaymak suretile bestekârlara yardımcı olmalıdır. Türk musikisinden doğan «orijinal bir polifoninin gerçekleşmesi» nde radyonun önemli payı olacağı ve bu hizmetlerin «şükranla» anılacağı şüphesizdir.

3 — Radyo; bir taraftan Po-

lifonik Türk Musikisinin yayılması ve tutulmasında öncül rolünü oynarken, diğer taraftan yeni bestelenmiş eserlere - imkânlar nisbetinde - geniş yer ayırmalıdır. Bunun mânâsı bestekârların desteklenmesidir. Gerçekten de yeni bestekârların desteklenmesi bir zurettir olup bu desteğin en etkili şekilde radyo kanalıyla sağlanacağı tabiidir. «YENİ BESTELER SAATİ» toplumun candan ilgi ile izleyeceği bir saat olarak değerlendirilmelidir. Gerek radyo idarecilerinin tutumları, gerek radyo programları yeni bestekârların daima desteklenmekte olduğuna herkesi içten inandırabilmelidir.

4 — Radyo ancak «kaliteli» musikiye yer vermelidir. Maziye ait eserlerin yayınında sadece «maziye ait oluş» değil, «maziye ait güzel bir eser oluş» göz önünde bulundurulmalıdır. Maziye ait kalitesiz eserler hem onları besteleyenler hakkında kötü kanaat edinilmesine yol açar, hem de kötü bir çığır açmakla kalmayarak toplumun zevkı selimini zehirler. Yabancı musiki eserlerinin de kaliteli olanları ile «sıra malı» olanları ayrılmalıdır.

Kalite kontrolü kurulacak «ESTETİK KURUL» tarafından yapılacaktır. Estetik Kurul, musiki görüşü ve zevkiselimi yüksek olan tarafsız kişilerden meydana gelmiştir. Özellikle güzellik idealine yönelmemiş, millî olmayan, dinleyende duygu veya düşünce plânında hiçbir iz bırakmayan - ne idüğü belirsiz - musikinın yayına asla izin verilmeyecektir.

Yeni bestekârların da aynı suretle mütalea edilmeleri lâzımdır. Güzel ve kaliteli olmayan yeni'ye de radyonun kapıları kapalı olmalıdır. Kaliteden bahsederken - yerli yabancı ayırımı yapmaksızın - her türlü musikiyi kastetmekteyiz.

5 — Radyoda tatbik edilen «seyrek tekrür» prensipin-

den güzel ve kaliteli eserler hususunda sarfınazar edilmelidir. Bir eserin güzellik derecesi o eserin tekrerrüründe esas alınmalı; buna göre, çok güzel bir eserin sık sık tekrerrürüne mâni olunmamalıdır. Güzelliğin takdiri o eserin göreceği itibarla kaimdir. Daha çok yayınlanmak daha güzel eserin tabii hakkıdır. Eğer buna riayet edilmeyerek çok güzel orta kaliteli bir eser aynı nisbette yayınlanmak şansıma sahip kılınırsa bundan geçitli mahzurlar doğacağı meydandadır.

Ancak şurasını ilâve edelim ki «güzellikle orantılı tekrerrür prensipi» nin uygulanmasında ifrata kaçılarak bıkkınlık yaratılmaması, her tekrerrürün bir evvelkinin tekrarından ibaret olmayıp mümkün mertebe değişik ses ve sazlarla sunulması uygun olur.

6 — Radyo, dinleyiciler için zevk alınacak bir kaynak olduğu kadar öğretim ve eğitim kurumu durumunda bulunduğundan, musiki sanatı ve «genel musiki kültürü» bakımından gereğince yayınlar yapılmalıdır. Bu sayede toplumun hem aydınlatılması sağlanacak, hem de ilgisi arttırılabilecektir. Bugünkü radyoculuğumuzda musiki sanatına da, genel musiki kültürüne de lâ-yikiyle yer verilmediği aşıkardır. Sevenin neden, nasıl sevdiğini bilmesi, onu anlaması şarttır. Bu bilgiler dinleyen zevkiselimini yükseltecek ve takdir yollarını öğretecektir.

Bir memlekette güzel ve değerliyi çirkin ve değersizden ayıranların sayısı ne kadar artarsa o memleket kötü musikinin menfi tesirlerinden kendisini o derece kolaylıkla koruyabilir.

Hemen belirtelim ki musiki kültürü vermek demek; ne musiki tarihi, ne de musiki hâ-tıraları anlatmak demek değildir. Can sıkıcı olmasa da bu bilgilerin musiki kültürünü zenginleştireceği iddia edilemez.

Topluma musikinin filozofisi ile eserin ve bestekârının estetiği verilemezse musiki kültürü adına birşeyler verilebildiğinden bahsetmek saf-dillik olur.

7 — Radyo, devamlı surette, yurd ve dünyadaki musiki hâdise ve hareketlerini bildiren «MUSİKİ BÜLTENİ» ni yaymalıdır. Bu bültende kişiler, eserler ve olaylar önemlerle oranlı olarak yer alacak ve doğrudan doğruya sanatı ilgilendirmeyen konulara asla iltifat edilmeyecektir.

8 — Radyoda «MÜZİKSE-VERİN SAATİ» nde musiki konuları derleştirilmeli, toplumun dilekleri, istekleri ve eğilimleri öğrenilmek suretile ona faydalı olunmalıdır.

Toplum, radyoyu benimse-dikçe ondan elde edeceği haz da, kültür de artacaktır.

9 — Radyo, «MUSİKİ POLİTİKASI» nın esaslarından ayrılmadan yayın yapılmalıdır.

Musikinin asil gayesi, ilâhî fonksiyonu asla unutulmayarak gizilecek bu politika günlük zararlı akımlara set çeken, ne idüğü belirsiz musikiye hayat hakkı tanımayan, daha çok hayat dolu, saadet dolu, musikiyi savunan bir politikadır.

Yukarıda başlıcalarını kaydettiğimiz noktalarda radyolarımız koordine çalışma sistemini gerçekleştirebildikleri takdirde milli musikimizin yurd çapında geçitlenmesi ve daha etkili olabilmesi yolunda en hayırlı adım atılmış olacağı şüphesizdir.

KONSERVATUARLARIMIZ

Bir milletin konservatuarı demek - herşeyden önce - o millete ait musiki ve tiyatro okulu demektir. Konservatuarda musiki ve tiyatro öğretim ve kültürü, tamamen objektif esaslara göre, sadece ilmin ve sanatın gösterdiği yolda verilecektir.

Bir devletin titrini taşıyan bir konservatuarın yerli - yabancı ayırımı yapmaksızın bü-

tünü itibarile musiki ve tiyatroya yönelmesi; millilik noktasında ısrar edilmemesi anlaşılır bir keyfiyettir. Ne var ki millilik noktasında ısrar edilmemesi; «Millî musiki» ve «millî tiyatro» nun bertaraf edilerek onun yerine şu veya bu sistemin aynile tatbikına cevaz verilmesi mânasına alınmamalıdır. Gerçek odur ki millî karakter ve özünü inkâr eden, millî sanatlarına iltifat etmeyen bir Konservatuar'ın o Devlet'in konservatuarı olarak isimlendirilmesi mantığa aykırı düşer.

Şurasını da ilâve edelim ki Konservatuar ne alelâde bir okul, ne de «Konserve kutusu» dur. Bir milletin mazisinin derinliklerine kadar uzanan ve bugüne intikal eden musiki ve tiyatrosunun ögünülecek millî değerler kabul edilerek muhafaza ve idame edilmediği, millî musikinin hor görüldüğü ve üvey evlât muamelesine tâbi tutulduğu bir Kuruma batılı anlamıyla «Konservatuar» denmesi imkânsızdır. Milliyetine değer vermeyen, onu reddeden bir konservatuar kuruluşu hedenini yitirmiş sayılır.

Şüphesiz, konservatuar basit bir öğretim yeri olmadığı gibi, konserva kutusu da değildir. Konservatuarı; maziye ait değerlerin kaybolma veya tahrif ihtimallerine karşı sadece «istif ve tasnif» edildiği bir müze zannedenler konservatuarın mânasını anlamayanlardır.

Aslında ise konservatuar; mazi ile ilgisini kesmeksizin, millilik damgasını şerefle taşıyarak, maziye hâle ve hâli istikbale ulaştırın bir musiki ve tiyatro köprüsüdür. Bu köprüden geçenler nereden geçtiklerini iyice bilmelidirler...

Konservatuarların gerçek yapılarını böylece açıkladıktan sonra Bizim Resmî Konservatuarlarımıza dönebiliriz:

Ankara ve İstanbul'da kurulu iki konservatuarımızın millî musikimizin çeşitlenmesi

bakımından vazifeleri nelerdir?

Buna; topyekûn «neler de-
gildir ki!» cevabını verebiliriz.

Konuyu dağıtmamak için
burada yalnız prensiplere do-
kunacağız:

1) Konservatuvarlarımız mil-
li musikimiz yönünden birbiri-
ne - taban tabana değilse bile -
oldukça zıt durum ve tu-
tumlarına sahiptirler. Öncelikle
bu durum ve tutumlarının bir-
leştirilmesi, her ikisinin de ay-
nı ağız kullanması gerekmektedir.

2) Konservatuvarlarımız -
kuruluş nedenini yitirmemek
için - millî musikimize değer
ve gerefile oranlı bir ilgi gös-
tererek tarihi gelişimi içinde
onu etüd etmek, günümüz mu-
sikisi ile hayat bağlarını ku-
rarak mutlu yarına giden yolu
çizmek zorundadırlar.

3) Konservatuvarlarımız ta-
rihi ve mevcut Türk musikisi
sazlarının metotlu öğrenimini
sağlamalı, bunların geliştiril-
mesi imkânlarını araştırmalıdır.
Türk musikisi sazlarının
öğretilmesini «gerilik» sayan-
lar musikiyi bilmeyenlerdir.
Bu öğretime engel olarak «a-
yak direyenlere» verilecek sı-
fatı ise herkes kolayca yakış-
tırabilir.

4) Konservatuvarlarımız
hem Türk musikisi sazlarını,
hem Batı sazlarını «birlikte»
öğretmelidirler. Bu birlikte öğ-
retim bunların bağdaştırılma-
sı imkânlarını da hazırlaması
olacaktır. Gerçekten de yal-
nız Türk musikisi veya yalnız
Batı sazlarını öğrenenlerin -
yarım kalmış sayılacakları-
ndan - yaratacakları eserlerde
ne hakkile millî, ne de hakkile
beynelmilel olmak şansları bu-
lunmamaktadır.

5) Konservatuvarlarımız
«YARININ TÜRK ORKEST-
RASI» nın elemanlarını yetiştir-
meği başarabilmelidir. Bu-
nunun için sistemli bir çalışma
zaruridir. Plofonik Türk mu-
sikisinin temelini konulacak
ilk harç mutlaka konservatu-
varlarımızdan alınmış olacaktır.

Günlerin Getirdiği:

«Büyük Bayram»

Bayram; mutluluğun dillere destan tadı.

Bayram; kurtuluşun bir başka adı.

Anadolu; hakkı, sahibine en uygun şekliyle veren, her sah-
te'yi değersizlik değeriyle en acı âkıbete mahkûm eden şaşmaz
hâkim... Teslim'i hakk.. Tasdik'i sağlam... Tescil'i saklı damga..
Asırların okuduğu açık imza..

«Büyük Bayram»; O'nun hükmü, Regâib için..

Regâib ki, Receb ayının ilk cum'a gecesi..

Regâib ki, en büyük müjdenin ilk hecesi..

Regâib'e, «rahmeti bol» diyor lûgat. Doğru. «Rahmeten il'-
âlemin'e gebe..

«Büyük bayram», büyükler büyüğüne en lâyük, Regâib'e tam
mutabık sadece dört hece..

Ve kurtuluş adına her şeyin başladığı gece..

Ve kurtuluş adına her şeyin başladığı bir gece..

Geceye karanlık diyenler utansın!..

Aydınlıklar aydınlığı bu gece parladı. Gündüzlerin zulmeti
bu gecenin nuruyla yıkandı.

Mü'min; hidâyetini,

Münafık; katil'den selâmetini,

Kâfir, hemen azab'a uğramamak beraetini bu ışıklı gecede
buldu.

Çünkü;

Abdullah, Allah emanetini, dokuz ay on günlüğüne Âmine'-
ye bu gece sundu..

Bütün oluş, bu sunuşta.. Tam kurtuluş O'nu buluşta. O'nu
duyuşta.. O'na uyuşta..

Bu gecenin hediyesi buyurur:

«Benim ve ümmetimin benzeri; ateş yakmış, o ateşin içine
de kelebek ve böcekler düşmeye çalıştıkları halde, onları ateşe
düşmekten koruyan adam gibidir. BEN SİZİN KUŞAĞINIZDAN
TUTUYORUM. SİZ HALÂ KURTULUP ATEŞE DÜŞMEĞE ÇA-
LIŞIYORSUNUZ...»

Eylül'ün 26 - 27 gecesi, bu hal doktoruna teslimiyetimizi kon-
trol etmek, O'na salât, ümmetine selâmet dilemek, yeryüzündeki
sevinmesi gerekenleri sevindirmek, yer altındakileri Fâtihalarla
memnun etmek, kulluk ve ümmetlik görevini ta derinden duy-
mak, kutlu ve mutlu olmak için ilâhî bir fırsat, en sağlam bir
ruhsat!..

Sen, deve kuşu misali başını gaflet kumlarına sokmuş adam,
kaldır kafanı, aç gözlerini... Dakikalara dur denecek an, bu an...

Sen, minare kandillerine eş, ışıklı benliğiyle sen ve mutlu
kişi, bu kez gece; güneşin doğuşuyla başlar..

«Sevgili geldiği zaman uyanık olan insan ne mutludur!..»

● İSMAİL LÜTFİ